

การพัฒนาแนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ
นักศึกษาพยาบาลระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
The Guidelines Development of The Training Internship
Management ForThe Undergraduates Nursing
Students in The Northeast

ปณิทัต บณขุณฑ, สำเร็จ ยุระชัย,
ไพโรจน์ พรหมมีเนตร, และพงษ์ศักดิ์ ผกามาต
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

*****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน 5 ด้านคือ ด้านส่วนตัวของนักศึกษา ด้านการเรียนการสอนในคลินิก ด้านอาจารย์นิเทศ ด้านแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพและด้านสวัสดิการของสถาบัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์นิเทศ จำนวน 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 และหาความเที่ยงโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient of Alpha) เท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการตีความสร้างข้อสรุป ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter Quartile Range) ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ด้านส่วนตัวของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนการสอนในคลินิกอยู่ในระดับปานกลาง ด้านอาจารย์นิเทศอยู่ในระดับน้อย ด้านแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ใน

ระดับปานกลาง ด้านสวัสดิการของสถาบันอยู่ในระดับปานกลางและภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และแนวทางในการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ด้านส่วนตัวของนักศึกษาได้แก่ ต้องปลูกฝังความรักต่อวิชาชีพพยาบาลให้กับนักศึกษาเมื่อเริ่มเข้าเป็นนักศึกษาพยาบาลและควรต้องมีการคัดเลือกนักศึกษาที่ชอบวิชาการพยาบาล พร้อมกับจัดให้นักศึกษาได้มีเวลาพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการเข้ารับการศึกษา ประสบการณ์วิชาชีพพยาบาล ด้านการเรียนการสอนในคลินิกได้แก่ ต้องจัดให้มีการปฐมนิเทศและกำหนดวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งวางแผนในการเรียนการสอน มอบหมายงานในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาตามความรู้ความสามารถและควรทำความเข้าใจและวิธีการเรียนการสอนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วย ด้านอาจารย์นิเทศได้แก่ แจ้งวัตถุประสงค์และแผนการสอนต่ออาจารย์นิเทศและให้อาจารย์นิเทศศึกษาหลักสูตรการเรียนการสอนก่อนออกปฏิบัติงานกับนักศึกษา พร้อมกับจัดปฐมนิเทศอาจารย์ก่อนที่จะร่วมออกปฏิบัติงานกับนักศึกษา ด้านแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้แก่ จัดแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้เหมาะสมกับนักศึกษาและตรงตามวิชาที่จะต้องฝึกปฏิบัติ ให้ความสำคัญและความเชื่อมั่นต่อนักศึกษาในการให้การพยาบาลที่แหล่งฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ พร้อมกับให้มีค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมกับการฝึกปฏิบัติงานกับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพและด้านสวัสดิการของสถาบันได้แก่ ขอให้มีการจัดรถรับ-ส่งให้กับนักศึกษาอย่างเพียงพอหรือประสานงานในการจัดที่พักให้เหมาะสมและพอดีกับจำนวนนักศึกษา พร้อมกับให้มีบริการอาหารแก่นักศึกษาในช่วงเวลาที่ฝึกปฏิบัติ

คำสำคัญ : การพัฒนาแนวทาง, การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

The objective of this research was to study the problems and the guidelines development of the training internship management for the undergraduates nursing students in the Northeast of the 5 aspects of the student's. The teaching in the clinic, the supervising faculty, the field experience and the welfare of the institution. The sample consisted of 306 nursing students and faculty supervision were used in this study was a questionnaire. Consistency indices (IOC) between 0.80 - 1.00 and find out by using coefficient Cronbach's alpha was 0.92, analysis of qualitative data. Created by interpreting the conclusions. The data were analyzed by the computer program. The statistics used in the research include the median and range between the chlorinated tile. (Inter-Quartile Range) Frequency, Percentage, Average and standard deviation (S.D.).

The research findings were as follows: Problems in the management of professional experiences of nursing students. The students' personal, the level. The teaching in the clinic, in the medium. The supervising faculty, at a low level. The field experience, in the medium. Welfare institutions, in the medium and snapshots, in the medium. And the guidelines development of the training internship management for the undergraduates nursing students. Including the students' personal to instill a love of nursing to students when starting a nursing student and should be subject to qualifying students like nursing. And to arrange for students to have time to socialize and exchange ideas and experiences in the nursing profession. The teaching in the clinical area. Must provide orientation and objectives. And to plan instruction. Assigned the task of training experience to students as appropriate. Knowledge and understanding and the teaching practice of professional experience. Faculty supervision, including the notify objectives and lesson plans, teacher supervision and supervisory faculty

teaching courses before working with students. With an orientation prior to joining the faculty work with students. Including the field experience. The field experience to suit the students and meet the subjects to practice on. Focus and confidence to students in the nursing field experience. Along with providing compensation appropriately to practice with field experience and the welfare of the institution, including. Have a car-send to a student or adequate coordination arrangements. Accommodation to suit and fit the student. Along with providing food to students during the practice sessions.

Keywords : The development of the guidelines, The training internship,
Nursing students

บทนำ

ในโลกยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่ความรู้และภูมิปัญญาของแต่ละสังคม ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ ได้ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลกต่างหันกลับมาทบทวนบทบาทและแนวทางการจัดการศึกษาของตนอย่างจริงจัง ด้วยเป้าหมายเพื่อสร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความสามารถที่จะนำการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศให้ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ได้อย่างมั่นคงสมภาคภูมิ (บุญส่ง ไกรสังข์, 2540) สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาทุกยุคทุกสมัย ภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยคือ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการสอนนับว่ามีบทบาทสำคัญประการหนึ่งเพราะการสอนจะส่งผลผลิตด้านกำลังคนคือ แนวความคิดในคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 3 ประการคือ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) มีความรู้วิชาการสาขาของตน มีความรอบรู้ในวิทยาการต่างๆ ศิลปวัฒนธรรมและมีคุณธรรมจริยธรรม ในการผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์นั้น มีความสำคัญยิ่งในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาจัดวางแผนหรือการจัดเตรียมหลักสูตรได้ดีและมีประสิทธิภาพแต่ถ้าการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนไม่ดีแล้ว ย่อมจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ยาก

ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาพยาบาลและผดุงครรภ์ในระบบการศึกษา ระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2499 โดยมุ่งจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ปกป้องดูแลรักษาสุขภาพของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานวิชาชีพ ทั้งในภาวะปกติและภาวะผิดปกติ ครอบคลุมทั้งการรักษาพยาบาลฟื้นฟูสุขภาพ ป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ (อารีวรรณ กลั่นกลิ่น และคณะ, 2551) อย่างไรก็ตาม กระแสความตื่นตัวในการดำเนินงานด้านสุขภาพตามแนวคิด “การสาธารณสุขแนวใหม่” ที่เสนอแนะให้ใช้การสร้างเสริมสุขภาพ เป็นยุทธศาสตร์สำคัญ ดังปรากฏตามประกาศ “กฎบัตรออตตาวา” ที่กำลังมีความเข้มข้นมากขึ้นในปัจจุบันนี้ นำไปสู่คำถามที่ว่า การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลในปัจจุบันได้มีการปรับปรุง พัฒนารูปแบบ วิธีการเรียนการสอนหรือเนื้อหาสาระที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้สอดคล้องกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร ดังรายละเอียดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือ

ประสบการณ์ภาคสนาม หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) และตามกรอบมาตรฐานของสภาการพยาบาล (มคอ. 4) ได้แก่ ปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ ปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ ปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ ปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ปฏิบัติการพยาบาลชุมชน ปฏิบัติการรักษายาบาลเบื้องต้น ปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิต และจิตเวช ปฏิบัติการบริหารการพยาบาล และปฏิบัติการพยาบาลรวบรวม

จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน นิสิต/นักศึกษาพยาบาลมักจะพบกับปัญหา ด้านการเรียนการสอนอยู่เสมอ ซึ่งประเด็นปัญหาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยคือ วิธีการถ่ายทอดความรู้และสมรรถภาพในการเรียนของผู้เรียนยังได้รับความสนใจน้อย แม้ว่าจะได้มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีทางการสอนและวิทยาการเกี่ยวกับการเรียนรู้ให้ก้าวไปมากแล้วก็ตาม แต่ผู้สอนยังไม่ได้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของการศึกษาในระดับนี้และจากรายงานการวิเคราะห์ปัญหาด้านการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย โดย การศึกษาและรวบรวมปัญหาจากบทความการศึกษารายงานการประชุมสัมมนา การ สัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถามกับอาจารย์และนิสิตนักศึกษา (สมสิริ รุ่งอมรรัตน์ และ คณะ, 2554) ได้รวมปัญหาไว้ถึง 4 หมวดคือ 1. ปัญหาด้านจุดมุ่งหมาย เป็นต้นว่า การ กำหนดจุดมุ่งหมายในการวางแผนหลักสูตรและการเรียนการสอนไม่ชัดเจน 2. ปัญหา หลักสูตรและสภาพการเรียนการสอน ต้องมีการปรับปรุงการจัดหลักสูตร การจัด ประสบการณ์การเรียน รวมถึงวิธีการสอน 3. ปัญหาการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ต้องมี การส่งเสริมการใช้สื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4. ปัญหาการประเมินผลก้าวหน้าของ ผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งควรจะต้องจัดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาพยาบาล ก็เช่นเดียวกับสาขาวิชาชีพอื่น พยาบาลเป็นบุคคลที่ ต้องมีบทบาทต่องานด้านการพยาบาลและด้านสาธารณสุข ทั้งในด้านการป้องกันโรค การ รักษาพยาบาล การส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ พยาบาลระดับวิชาชีพจะต้องสามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูง พยาบาลจึงต้องมีความรู้ ความเฉลียวฉลาด สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา มีคุณธรรม มีทักษะในการปฏิบัติพยาบาล ดังนั้น การ จัดการศึกษาพยาบาล นอกจากจะต้องมีระบบการบริหารหลักสูตรที่ดีแล้ว ส่วนที่เป็นหัวใจ สำคัญยิ่งคือ การจัดการประสบการณ์ การเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพราะมี ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและวิชาการ เพื่อให้พยาบาลที่ผลิตออกมานั้นมี

ความสามารถปฏิบัติงานกับผู้ป่วยและครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จิราภรณ์ มั่นสุข, 2552) สาเหตุที่นิสิต/นักศึกษาพยาบาลมีปัญหาในการฝึกภาคปฏิบัติและไม่สามารถที่จะนำความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ เป็นเพราะว่า 1. ผู้บริหารการศึกษาพยาบาลขาดการวางแผนในการให้การศึกษาภาคปฏิบัติ 2. การกำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการฝึกภาคปฏิบัติยังไม่ชัดเจนแน่นอนต่อผู้สอนและผู้เรียน 3. เจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลและหน่วยงานที่นิสิต/นักศึกษาเข้าฝึกภาคปฏิบัติงาน มิได้เข้าใจวัตถุประสงค์ในการฝึกภาคปฏิบัติของนิสิต/นักศึกษา นอกจากมุ่งหวังพึ่งแรงงานจากนิสิต/นักศึกษาเป็นประการสำคัญ 4. การนิเทศ การประเมินผลยังไม่เกิดผลอย่างเที่ยงตรงและครอบคลุม ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในปัจจุบันพบว่า มีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้ (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546) 1. ด้านนิสิต/นักศึกษา 2. ด้านจัดการเรียนการสอน 3. ด้านอาจารย์ 4. ด้านแหล่งฝึกปฏิบัติการพยาบาล 5. ด้านสวัสดิการของสถาบัน

ด้วยเหตุที่วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องอาศัยทักษะความชำนาญ เพื่อสามารถปฏิบัติ การพยาบาลให้กับผู้ใช้บริการ โดยให้เกิดความปลอดภัย (Safety Patient) มากที่สุด โดยอาศัยองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญให้เหมาะกับหอผู้ป่วยหรือภาคสนามที่ต้องไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาล จึงมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อใช้ความรู้ในภาคทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริง ให้เกิดความชำนาญ พร้อมทั้งจะจบเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการ ได้อย่างเต็มความสามารถ จึงถือได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความสำคัญต่อหลักสูตรของคณะพยาบาลศาสตร์ ซึ่งเป็นความสำคัญและความจำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพพยาบาล เพราะเป็นการให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการนำความรู้ทางทฤษฎีมาฝึกปฏิบัติกับผู้ใช้บริการในสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในฐานะพยาบาลประจำการและยังเป็นการช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติของผู้ประกอบวิชาชีพอีกด้วย ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ สนใจที่จะศึกษาความเหมาะสมของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาลระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อที่จะนำผลและแนวทางแก้ปัญหา มาใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อพัฒนาแนวทางในการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Populations) ได้แก่ นิสิต/นักศึกษาพยาบาลและอาจารย์นิเทศ ระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 สถาบันการศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิ์ประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม จังหวัดนครพนม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จังหวัดนครราชสีมา คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเฉลิมกาญจนา จังหวัดศรีสะเกษ คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จังหวัดขอนแก่น และคณะพยาบาลศาสตร์ บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น จังหวัดบุรีรัมย์

2. กลุ่มตัวอย่าง (Samples) ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ได้ประชากรคือ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, คณะพยาบาล

ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุรินทร์, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสอนแก่น สังกัดสถาบันพระบรมราชชนกกระทรวงสาธารณสุข และคณะพยาบาลศาสตร์ บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น และคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย สังกัดสถาบันการศึกษาเอกชน จำนวน 1,500 คน และได้กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากตารางของ Krejcie and Morgan (Krejcie. Robert V. and Daryle W. Morgan,1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 คน (บุญใจ ศรีสถิตน์รากูร, 2553) และดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

3. กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุรินทร์, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสอนแก่น และคณะพยาบาลศาสตร์ บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ทั้ง 6 สถาบันอุดมศึกษา นี้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์/นักศึกษาพยาบาลและอาจารย์นิเทศ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยและเพื่อให้ได้ข้อคำถามสำหรับการวิจัยในขั้นตอนต่อไป ทั้งเชิงคุณภาพและ เชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 2 การยกร่าง แนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล การศึกษาปัญหา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การศึกษาเอกสารและการสังเกต (Best Practice) สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล เพื่อแสดงทั้งภาพรวมและรายละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล หลังจากนั้น สังเคราะห์และบูรณาการสารสนเทศที่ได้สรุปจากผลการสัมภาษณ์เข้ากับแนวคิด ทฤษฎี ที่ได้ศึกษาไว้ในขั้นตอนที่ 1 เพื่อร่างการพัฒนาแนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร่าง 1)

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (ร่าง 1) แนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาลระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยคณะผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินแนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถาบันระดับอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิต/นักศึกษาพยาบาลและอาจารย์นิเทศ ว่ามีความสอดคล้องกับ (ร่าง) แนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากน้อยแค่ไหน พร้อมทั้งขอทราบข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม (ร่าง) แนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษาใน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการนำผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมาพิจารณาดำเนินการโดยผู้วิจัยได้

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบเพื่อยืนยัน (Confirm) และขอคำชี้แนะเพิ่มเติม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาลระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิธีประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ตามแบบประเมินความเป็นไปได้ (ความเหมาะสม) และแบบประเมินความพึงพอใจ เมื่อได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว จึงได้แนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ อาจารย์พยาบาลพยาบาลประจำการ หัวหน้าตึกและนิสิต/นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์

ตอนที่ 2

1. แบบสอบถามส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการบริหาร การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1. ด้านส่วนตัวของนิสิต/นักศึกษา 2. ด้านการ เรียนการสอนในคลินิก 3. ด้านอาจารย์นิเทศ 4. ด้านแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 5.ด้าน สวัสดิการของสถาบัน

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของแต่ละ ด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทางสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่ได้จากแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว บทบาทหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บทบาทหน้าที่ความ รับผิดชอบ อายุ เพศ และภูมิภานาของครอบครัว วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ นิสิต/นักศึกษาพยาบาลระดับอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้สถิติในการ วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แนวทางการบริหารการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ระดับอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้จาก การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ใช้วิธีตีความ สร้างข้อสรุป โดยการพรรณนา (Descriptive Method) ตามรูปแบบ ความหมาย ความสัมพันธ์และผลกระทบของปรากฏการณ์ที่ได้พบ เห็นและเกิดขึ้น รวมถึง การใช้ประสบการณ์ของผู้วิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ปัญหาในการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ด้านส่วนตัวของนิสิต/นักศึกษายู่ในระดับมาก ด้านการเรียนการสอนในคลินิกอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านอาจารย์นิเทศอยู่ในระดับน้อย ด้านแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านสวัสดิการของสถาบันอยู่ในระดับปานกลาง และภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลาง

2. แนวทางในการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ด้านส่วนตัวของนิสิต/นักศึกษาได้แก่ ต้องปลูกฝังความรักต่อวิชาชีพพยาบาล เมื่อเริ่มเข้าเป็นนิสิต/นักศึกษาพยาบาล และควรต้องมีการคัดเลือกนิสิต/นักศึกษาที่ชอบวิชาการพยาบาล พร้อมกับจัดให้นิสิต/นักศึกษาได้มีเวลาพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในการเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพพยาบาล ด้านการเรียนการสอนในคลินิกได้แก่ ต้องจัดให้มีการปฐมนิเทศและกำหนดวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งวางแผนในการเรียนการสอนมอบหมายงานในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนิสิต/นักศึกษา ตามความรู้ความสามารถ และควรทำความเข้าใจและวิธีการเรียนการสอนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วย ด้านอาจารย์นิเทศได้แก่ แจ้งวัตถุประสงค์และแผนการสอนต่ออาจารย์นิเทศและให้อาจารย์นิเทศศึกษาหลักสูตรการเรียนการสอนก่อนออกปฏิบัติงานกับนิสิต/นักศึกษา พร้อมกับจัดปฐมนิเทศอาจารย์ก่อนที่จะร่วมออกปฏิบัติงานกับนิสิต/นักศึกษา ด้านแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้แก่ จัดแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้เหมาะสมกับนิสิต/นักศึกษาและตรงตามวิชาที่จะต้องฝึกปฏิบัติ ให้ความสำคัญและความเชื่อมั่นต่อนิสิต/นักศึกษา ในการให้การพยาบาลที่แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พร้อมกับให้มีค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมกับการฝึกปฏิบัติงานกับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพและด้านสวัสดิการของสถาบันได้แก่ ขอให้มีการจัดรถรับ-ส่งให้กับนิสิต/นักศึกษา อย่างเพียงพอหรือประสานงานในการจัดที่พักให้เหมาะสมและพอดีกับจำนวนนิสิต/นักศึกษา พร้อมกับให้มีบริการอาหารแก่นิสิต/นักศึกษาในช่วงเวลาที่ฝึกปฏิบัติงานนอกเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต/นักศึกษาพยาบาลระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนภาคปฏิบัติเป็นหัวใจของการสอนหลักสูตรพยาบาลเพราะเป็นการให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการนำความรู้ทางทฤษฎีมาฝึกปฏิบัติกับผู้รับบริการในสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการในฐานะพยาบาลประจำการ ซึ่งประสบการณ์ทักษะด้านเทคนิคการปฏิบัติการพยาบาล ทักษะด้านความคิดในเชิงวิเคราะห์ ตัดสินใจแก้ปัญหาและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ นอกจากนี้ การฝึกภาคปฏิบัติยังเป็นการช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติของผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลอีกด้วย (วัลลา ตันตโยทัย, 2555) การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมายจากแหล่งบริการ และ

คลินิกที่ใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรมีประสิทธิภาพ ทั้งบุคลากร อุปกรณ์ วิธีการ บริหารงาน ตลอดจนการให้โอกาสนิสิต/นักศึกษาใช้วิธีการใหม่ๆ ในการให้การพยาบาลร่วมด้วยนั้น จะทำให้ไม่ค่อยมีปัญหามากนัก และจากการพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า

1. ด้านส่วนตัวของนิสิต/นักศึกษา เนื้อหาวิชาที่มีรายละเอียดมากเกินไป ไม่เหมาะสมกับจำนวนชั่วโมง จะทำให้นิสิต/นักศึกษาไม่มีเวลาทบทวนวิชาที่เรียนไปแล้ว ก่อให้เกิดความเครียดในการเรียนวิชาชีพพยาบาลได้ และนิสิต/นักศึกษาพยาบาลต้องรับผิดชอบงานมากเกินไป ทำให้เกิดความตึงเครียดและเบื่อหน่าย อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นิสิต/นักศึกษาพยาบาลลาออก และเปลี่ยนจากการเรียนวิชาชีพพยาบาลไปเรียนวิชาชีพอื่น

2. ด้านการเรียนการสอนในคลินิก ในการเตรียมการด้านสถานที่ฝึกปฏิบัติของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ต้องมีการติดต่อประสานงานกับบุคคลของแหล่งฝึกปฏิบัติทุกระดับ ทั้งนโยบายผู้บริหารและประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ประเมินความพร้อมและความสนใจ เมื่อแหล่งฝึกปฏิบัติตกลงใจรับนิสิต/นักศึกษาแล้ว ควรจัดให้มีการประชุมบุคลากรทุกระดับอีกครั้ง เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการประสานงาน การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

3. ด้านอาจารย์นิเทศ การจัดการศึกษาพยาบาลภาคปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีอาจารย์พยาบาลรับผิดชอบในแหล่งฝึกปฏิบัติ นั้น อย่างเพียงพอ ในสัดส่วนที่เหมาะสมตามลักษณะของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

4. ด้านแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การคัดเลือกแหล่งฝึกปฏิบัติ ควรศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดฝึกปฏิบัติว่าต้องการให้นิสิต/นักศึกษาพยาบาล เกิดการเรียนรู้หรือเกิดทักษะด้านใดบ้าง พิจารณาปัจจัยที่จำเป็นต้องมีในแหล่งฝึกปฏิบัติและดำเนินการคัดเลือกแหล่งฝึกปฏิบัติ โดยพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ลักษณะของประสบการณ์ที่นิสิต/นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ

5. ด้านสวัสดิการของสถาบัน เกณฑ์ของแหล่งฝึกปฏิบัติทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จะต้องมียี่สิ่งอำนวยความสะดวกแก่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จำเป็นอย่างเพียงพอเช่น เครื่องมือในการพยาบาลและสิ่งอำนวยความสะดวกการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้เช่น คู่มือการปฏิบัติงาน ตำราทางการพยาบาล ห้องอ่านหนังสือหรือห้องสมุด ตลอดจนที่สำหรับจัดการประชุมปรึกษา สำหรับอาจารย์และนิสิต/นักศึกษาพยาบาล ใช้ในขณะฝึก

ปฏิบัติงานและมีที่สำหรับเก็บสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวขณะขึ้นฝึกปฏิบัติงานที่แหล่งฝึกปฏิบัติ
นั้นด้วย¹⁵

ข้อเสนอแนะ

1. สำหรับผู้บริหารการศึกษาพยาบาล

1.1 ควรมีการประสานงานระหว่างผู้บริหารของสถาบันการพยาบาลกับ
สถาบันแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการดำเนินการ
จัดการเรียนการสอน

1.2 ควรมีการเตรียมการในสถานที่และทรัพยากรอื่นที่จำเป็น เพื่อให้
สอดคล้องและสนับสนุนแผนการดำเนินงานและเป้าหมายของการศึกษาภาคปฏิบัติ

1.3 ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาภาคปฏิบัติให้ชัดเจนกล่าวคือ
ต้องการสร้างหรือปรับปรุงพฤติกรรมของนิสิต/นักศึกษาในด้านใด เป้าหมายจะช่วยในการ
วางแผนจัดการศึกษาได้ถูกทิศทาง

2. สำหรับนิสิต/นักศึกษาพยาบาล

2.1 ควรมีวิธีการหรือแนวทางในการคัดเลือกนิสิต/นักศึกษาหรือการฝึกหัด
ปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยในโรงพยาบาลก่อนเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาล เพื่อเป็นการ
สำรวจความพร้อมทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ

2.2 ควรมีการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะก่อนและหลังการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพและมีการประเมินผลการฝึกปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้นิสิต/นักศึกษา
พยาบาลได้เตรียมความรู้และศึกษาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3. สำหรับอาจารย์นิเทศ

3.1 ควรมีการสอบถามความคิดเห็นของนิสิต/นักศึกษาพยาบาลที่มีต่อ
อาจารย์นิเทศในแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดดำเนินการ
โครงการอบรมอาจารย์นิเทศ

3.2 ควรจัดสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างนิสิต/นักศึกษาพยาบาลกับอาจารย์
นิเทศที่แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามลักษณะของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อ
เป็นแนวทางในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ควรมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของนิสิต/นักศึกษาพยาบาล เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อนำผลการฝึกปฏิบัติมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (2546). รายงานผลการศึกษาเรื่อง การติดตามผล การดำเนินการตามมติและข้อเสนอแนะของการสัมมนาพยาบาลศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิราภรณ์ มั่นสุข. (2552). แนวโน้มและพัฒนาการของวิชาชีพการพยาบาล. ลำปาง. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี : นครลำปาง.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร.(2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : ยูแอนด์ ไอ อินเตอร์มีเดีย จำกัด.
- บุญส่ง ไกรสังข์. (2540). การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วิทยานิพนธ์. มหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัลลา ตันตโยทัย. (2555). บ่มเพาะนักศึกษาพยาบาลสู่การเป็นนักสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอุดมรัตน์การพิมพ์และดีไซน์.
- สมสิริ รุ่งอมรรัตน์ และคณะ. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อผลิตนิสิตเป็นผู้นำในการสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารสภาการพยาบาล, 26 (ฉบับพิเศษ), 44-58.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.(2552). การประชุมหารือคณะกรรมการการอุดมศึกษาและคณะอนุกรรมการด้านมาตรฐานการอุดมศึกษาเรื่อง “กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สยามซีดี
- Krejcie. Robert V. and Daryle W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological : Measurement.